

- ד. בקובץ הערות (יא,ה) חקר האם אומרים 'הואיל ואשתרי' בשני איסורים החלים כאחת שהרי עדיין לא נאסר הדבר מקודם, או שמא אין אומרים הואיל אלא כשהותר שעה מקודם. וצדד לתלות בזה מחלוקת הסוגיות (וע' אפיקי ים ח"ב לה ד"ה והנה; בית זבול ח"א כב, יא טו).
- ה. יש מי שכתב שאין אומרים 'הואיל ואשתרי' אלא לצורך מצוה, אבל לדבר הרשות לא (עפ"י שבט הלוי ח"ח קלו,ח – ופסק דלא כמו שחידש בתשובת חסד לאברהם שאין מאכילים הקל קל לחולה ביוכ"פ שהואיל והותר לו איסור יוהכ"פ הותר לו איסור אחר – שכיון שאפשר להדר בקלות אחר הקל, הרי שאין כאן מצות פיקוח נפש ליקח את החמור, ובאופן זה לא מצינו 'הואיל'. ולכאורה בלאו הכי י"ל שאין אומרים 'הואיל' אלא כשאי אפשר בענין אחר [בדומה לאיסור הראשון שהתירה תורה רק בשאי אפשר], ושמא אף מדאורייתא, כל שאפשר בענין אחר לא הותר).
- ו. דוגמאות נוספות לשימוש בסברת 'הואיל ואשתרי אשתרי' – ע' בחדושי הרש"ש מגילה ג. נשמת אדם קכד. וע' ע' חלקת יואב תניא כ.
- ז. מצינו 'הואיל ואשתרי אשתרי' בענין אחר – שהואיל והתירה תורה מעשה מסוים, ודאי התר גמור הוא ומותר לעשותו שוב; אשת יפת תואר הואיל והתירה תורה ביאה ראשונה, הותרה גם ביאה שניה (עפ"י קדושין כא). וענין זה אמור רק בהתר גמור אך לא בדחיית איסור כגון חייבי לאוין ביבום, לא הותר להם ביאה שניה (עפ"י רשב"א שם ועוד. ואינו דומה ל'הואיל' דידן – שענינו התר באותו מעשה בתוספת איסור, ובזה הסברה הפוכה, שיותר יש לומר 'הואיל' בדחיה מבהתר כדברי רבא בזבחים לב. עפ"י קובץ הערות י. ע"ש. וע' ע' בקהלות יעקב ח"ד כ ובחדושי הגר"ר בנגיס ח"ב נד; אור לציון ובשו"ת בית זבול סו"י כב).

דפים ח – ט

- יב. א. ואשה אל אחתה לא תקח לצרר לגלות ערותה עליה בחייה – כיצד נדרש כל המקרא הזה בסוגייתנו?
ב. ולקחה; ויבמה – כיצד הם נדרשים?
- א. ואשה אל אחתה [לא תקח] – למעט לאחר מיתת אשתו, שמותר באחותה [בין שמתה תחתיו בין שגירשה ומתה או נישאת לאחר ומתה. משנה מט.].
- לצרר – גם צרתה אסורה. לגלות ערותה – של אחת בלבד, ולא של צרתה – הכיצד? עליה – במקום מצות יבום (שנאמר בה יבמה יבא עליה) אסרתי גם את הצרה, שלא במקום מצוה – היא אסורה וצרתה מותרת. [ואין לומר להפך, במקום מצוה צרתה מותרת שלא במקום מצוה שתיהן אסורות – שאם כן אין צריך לומר 'עליה' שממילא הייתי אומר כן].
- בחייה – כל שבחייה אסורה, אף אם נתגרשה אשתו.
- רבי דרש מלצרר כרבי שמעון, לפטור שתי אחיות שנפלו ליבום, מן היבום ומן החליצה – אשה אל אחותה לא יהא לך ליקוחים אפילו באחת מהן בשעה שנעשו צרות זו לזו בויקה.
- ועליה דרש רבי להפנות לגזרה שוה, ללמד על פר העלם דבר של בית דין שאין חייבים אלא על דבר שזדונו כרת. (ונודעה החטאת אשר חטאו עליה).
- ב. ולקחה [לו לאשה] – אמר רבי יוסי בר חנינא (וכן דורשים רבנן דבריייתא): מלמד שמגרשה בגט ומחזירה (שמשלקחה הרי היא כאשתו לכל דבר). ורבי דרש: כל שאין לו ליקוחים באחת מהן – שתיהן אסורות ('ולקחה' משמע שיש אפשרות ליקח שתיים והוא לוקח אחת. ויש מפרשים: מיתור ה"א דורש. ע' בראשונים).
- [ושמגרשה בגט ומחזירה, למד רבי מלאשה].

ויבמה – בעל כרחה. כן דורשים חכמים. ורבי דרש: במקום יבום הוא שאסורה צרת-ערוה, שלא במקום יבום מותרת [ודין יבום על כרחה, דרש רבי מיבמה יבא עליה].

דף ט

יג. אלו מיני בהמות לקרבן מביאים הציבור והאישים השונים על חטאם בשגגה, בעבודת כוכבים ובשאר מצוות? ועל אלו חטאים מביאים חטאת?

בית דין שהורו לציבור הוראה מוטעית באחת מן המצוות שבתורה אשר לא תעשינה, וכן כהן משיח – מביאים פר. נשיא שחטא – מביא שעיר. ושאר כל אדם – כשבה או שעירה. ובעבודת כוכבים – בית דין מביאים פר לעולה ושעיר לחטאת, יחיד נשיא ומשיח מביאים שעירה. ודרשו חכמים מן המקראות (בשתי שיטות – אחת לרבי ואחת לחכמים, כמפורט בגמרא) שכל אלו אינם מביאים קרבן אלא על דבר שזדונו כרת (אבל דברים שחייבים עליהם מיתת ב"ד בלבד או מיתה בידי שמים – אין בהם חיוב חטאת. ת"כ ויקרא). ואין בית דין חייבים אלא על דבר שהיחיד מביא חטאת בשגגתו [לאפוקי פסח ומילה, שאע"פ שיש בהם כרת, הואיל ואין בהם חטאת ביחיד, אין ב"ד מביאים פר]. בני העיר שעבדו כולם עבודת כוכבים בשוגג – דינם כיחידים ולא כציבור [ואעפ"י שבמזיד מצינו שעיר הנדחת חלוקה בדינה מן היחידים, שהראשונים בסיף וממונם אבד והיחידים בסקילה וממונם פלט, בשוגג דינם שוה – תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה], ורק כשחטאו כל ישראל או רובם דינם חלוק מתורת יחיד שחטא.

פרטים נוספים – בהוריות ז-ט.

יד. אלו מהנשים השנויות במשנתנו, שייך בהן מצב שיפלו שתי אחיות ליבום לפני שני אחים, אחת מהן אסורה לאח האחד ומותרת לשני, והשניה אסורה לשני ומותרת לראשון?

בכל הנשים השנויות במשנתנו אפשר למצוא שתי אחיות שנפלו ליבום לפני שני אחים, שאחת מהן ערוה לאח אחד ואחת ערוה לאח השני, האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה – כל אחת מהן יכולה להתייבם לזה שהיא מותרת לו מאחר ואינה אחות זקוקתו שהרי אחותה ערוה היא לגביו ואין לה זיקת יבום אליו.

ואולם בבתו אי אתה מוצא כן אלא בתו מאנוסתו, אבל בתו מאשתו אי אפשר שתהא אחות [מאם] לבת אחיו, שהרי אותה אם אינה יכולה להיות מותרת לשני אחים. (ואם הראשון אנסה וילדה לו בת ושוב נשאה אחיו [בהתר] וילדה לו בת, הלא בתו של הראשון אסורה על שניהם – על הראשון משום בתו ועל השני משום בת אשתו, הלכך אי אתה מוצא אלא כששתיהן אנוסות).

וכן באשת אחיו שלא היה בעולמו, אי אפשר למצוא כנ"ל אלא לרבי שמעון המתיר אשת אח שלא היה בעולמו אם נולד היבם לאחר יבום אחיו השני, שאז אפשר למצוא שתי אחיות שכל אחת מהן אסורה על אח אחר משום אשת אח שלא היה בעולמו, אבל לחכמים אי אפשר הדבר שהרי אותו שנולד לאחר מיתת שני אחיו, אין שום אפשרות שיהא מותר באחת מאותן אחיות שהיו נשואות לאחיו שלא היה בעולמו.

דף י

טו. א. אנוסת אביו שנפלה לפני ליבום – מה דינה? ומה הדין באנוסת אביו שהיא אמו?

ב. החולץ ליבמתו – מה דינה ודין צרתה כלפיו וכלפי אחיו?

ג. החולץ ליבמתו וחזר וקידשה ומת בלא בנים – מה דינה ודין צרתה לענין יבום וחליצה?